

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי י"ד אדר תשע"ח | דף היומי בבלי: עבודה זרה מה. דף היומי בהלכה: מסעיף מ"ח עד תחילת סימן ש"ב. | לוח יומי מקוצר: עמוד 170 סימן ש"א/ש"ב. מוסר: מתחילת פרק ה' עד "ועתה ראה נא אחי". קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ג משנה טז 'וכל הרוצה' עד פרק ד משנה א 'איזהו עשיר'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לטלטל בשבת מגבת רטובה לאחר הטבילה?

במגבת, ורשאי לטלטל את המגבת לאחר שהתנגב, שהרי בדרך כלל אינה נרטבת אלא מעט; ואף אם היא ספוגה במים, הרי אין אין מקפידים שלא תהיה ספוגה. וראה משנה ברורה ס"ק קעה.

[שו"ע שא, מח, משנ"ב קעג-קעה, ושעה"צ ריד; וראה ביאורים ומוספים דרשו, 128]

כפי שלמדנו, חכמינו ז"ל אסרו לטלטל בשבת בגד רטוב, מחשש שיסחטוהו; ואיסור זה הוא רק כשהבגד ספוג במים, אבל אם רק נרטב מעט, אין חוששים שיסחטוהו, ומותר לטלטלו. וכן בדבר שאין מקפידים שלא יהיה ספוג במים - אין לחשוש שיסחטוהו, ומותר לטלטלו.

ולכן, מי שטבל ורחץ בשבת (באופן המותר, ראה שו"ע שכו), רשאי להתנגב

הדף היומי בהלכה

בשבת - האם צריך להמתין במקוה עד להתייבשות השערות?

להקל ברשות הרבים דרבנן, ללכת ברצף אחד ממקום הטבילה עד למקום שאליה צריך להגיע, ללא עצירה ברשות הרבים, כך שלא תעשה 'הנחה' או 'עקירה' של המים ברשות הרבים.

[שו"ע שא, מט, ומשנ"ב קעו; ביאורים ומוספים דרשו, 130]

הרוחץ או טובל בשבת, וכן הרוחץ את ידיו - אסור לצאת לרשות הרבים כשהמים טופחים על גופו וידי, כיון שמוציא את המים מרשות היחיד לרשות הרבים, ומטלטל אותם. וכן מי שאינו מנגב את שערותיו בשבת (ראה משנ"ב שכו, כה), לא יצא ממקום הרחיצה או הטבילה לרשות הרבים עד שיתייבשו שערותיו. ואם ממחר ללכת לבית הכנסת כדי שלא יפסיד תפילה בציבור - יש שנהג

הדף היומי בהלכה

שיש שבר בידו - האם רשאי לצאת לרשות הרבים עם 'משולש' להחזקת היד?

את ידו במאוזן - רשאי לצאת עם המתלה לרשות הרבים. ובכל הדברים הללו, נחלקו הפוסקים אם צריך שיצא עמהם לרשות הרבים לפחות פעם אחת לפני השבת.

[שו"ע שא, נא, משנ"ב (עה, עז, קח ו)קפב,

וביה"ל ד"ה הכרוכים; וראה שעה"צ שם קל]

תחבושת המונחת על גבי פצע - מותר לצאת עמה בשבת לרשות הרבים, הן אם מטרתה לריפוי הפצע, והן אם מטרתה למנוע חיכוך וכדומה. ואם מטעמי נוחות כרך מעל גבי תחבושת זו תחבושת נוספת, שיש לה חשיבות - אסור לצאת עמה לרשות הרבים; אך אם כרך את התחבושת בתחבושת רגילה, אשר רגילים להשליכה לאחר השימוש - מותר לצאת עמה. וכן מי שיש בידו שבר וזקוק למתלה 'משולש' הנתון על הצוואר כדי להחזיק

סיפר תלמיד מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל: באחת השנים לפני פורים יעץ לי אבי לבקש מרבנו שילמד עמי בשעות בהן הוא מסתגר לבדו ביום הפורים. ניגשתי לרבנו ושטחתי לפניו את בקשתי...

סיפר תלמיד רבנו: בשנת תש"ס, מספר ימים לפני פורים יעץ לי אמו"ר לבקש מרבנו שילמד עמי באותן שעות בהן הוא מסתגר ביום הפורים. ניגשתי לרבנו ביום תענית אסתר לאחר התפילה ושטחתי לפניו את בקשתי. רבנו צחק קלות ואמר בזו הלשון: "מחכה אני ליום זה זמן כה רב. כה הרבה אני מתכנן להספיק ביום זה. לכן קשה לי למלא את בקשתך". (פניני דעת)

בעשרות השנים האחרונות שינה רבנו הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל ממנהגו וממנהג ראשי הישיבות, ולא קיבל קהל ביום הפורים. תחת זאת היה נוהג לשבת בהחבא בבתי מדרשות כאלו ואחרים, או בבית אחד מבני המשפחה, והיה שוקד על תלמודו באין רואים, וממילא באין מפריע, עד לשעת אחר הצהריים, אז היה ניגש לקיים מצוות סעודת פורים. אותם בודדים אשר זכו לראותו בשעות אלו דוברו כולם בלשון אחת - "אמת מה נהדר היה מראה..."

פניני הפורים

שנה אחת הכל פסק. אף אחד לא הבין מה קרה. הגרב"צ פלמן כמעט ולא נגע ביין במשך הפורים, ואת ה'עד דלא ידע' קיים בדרכים אחרות. רק לאחר פטירתו התגלה הסוד...

ונעשים בשמחה ובטוב לבב בכל שנה ושנה. אבל לפתע, שנה אחת הכל פסק. אף אחד לא הבין מה קרה, מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, אבל כך היא המציאות. דינא ד'עד דלא ידע' התקיים בדרכים אחרות, ולמעשה הגרב"צ כמעט ולא נגע ביין במשך הפורים. לאחר פטירתו התגלה הסוד. הרבנית פלשניצקי, אחותו של הגרב"צ, סיפרה ששנה אחת לאחר פורים חשש שמא בשעה שהיה מבוסס בפורים אמר איזה משפט שמישהו היה שיכול להיפגע מכך. מיד כשהתעורר החשד בלבו, רץ לביתו של אותו אדם וביקש ממנו מחילה שח"ו לא התכוון בשום צורה לפגוע או לצערו במשפט הזה. אותו אדם מחל מיד בלב שלם ולא הקפיד על כך מאומה, אבל הגרב"צ אמר: אם היין יכול לגרום לחשש של פגיעה באיזה אדם, הכל לא שווה מאומה, ומאותו רגע החליט שמכאן ולהבא יותר אינו משתכר בפורים. אי אפשר לקיים את מצוות עד דלא ידע ביין כאשר יש חשש שזה יביא לאיזה אדם שבעולם צער, וכך עשה עד סוף ימיו. (שלמים מציון)

בשנים קדמוניות היה מנהגו של הגרב"צ פלמן זצ"ל בפורים לקיים את ההלכה של 'חייב איניש לבסומי' כפשוטה. מיד אחרי מנחה גדולה התחיל בשמחת פורים לשתות יין יותר מהרגלו, והשמחה רבתה עד מאוד - עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי; וכידוע נכנס יין יצא סוד, ואלו שכל מהותם הוא בבחינת סוד, שחיים בעולם פנימי שכולו עבודת ה' יתברך ואהבתו, הרי כאשר נכנס יין מתגלה הסוד במלוא הודו והדרו. כך היה אצל הגרב"צ, כאשר נכנס יין יצא הסוד, והתחיל לחזור בעל פה על ספר 'נפש החיים' שער ד' ועל קטעים שלמים מספר 'ראשית חכמה' ועוד, הרבה ספרי יראה יצאו שגורים על לשונו מילה במילה, והיו תלמידיו שומעי שיעוריו עולים לביתו לראות את הפלא הנשגב הזה, כמה פנימיות של יראה ואהבה טמונים בתוך האדם הגדול הזה. לאחר מכן היה נוסע עם המשפחה לבית הוריו בתל אביב, ושם היו הגרב"צ ובן דודו הגאון רבי יוסף ישראלזון זצ"ל מתפללים בעת משתה היין בדברי תורה ואגדה, וכל אחד מוסיף ידיעות מכל חלקי התורה כולה, וכולם יושבים ונהנים מהמחזה הזה, והשתיה כדת - כדת של תורה. כך היו ימי הפורים נזכרים

פניני הפורים

לפתע נעלמה המשרתת הגויה כאילו בלעה אותה האדמה. רק במוצאי החג שבה, וסיפרה כי ברחה משום שחששה לחייה. מה אירע? היא ראתה את כמויות היין שזרמו לישיבה בערב החג...

כשסיפר זאת רבי ראובן לרבי אברהם כהנמן זצ"ל מנהלה של ישיבת פוניבז', אמר לו הרב כהנמן: "כן, גם אנחנו ראינו זאת. 'כשהישיבה היתה עדיין בחו"ל, בפוניבז' שבליטא, עבדה משרתת גויה במטבח הישיבה. בערב שמחת תורה נעלמה המשרתת כאילו בלעה אותה האדמה. במוצאי החג שבה וסיפרה שברחה משום שחששה לחייה. מה אירע? היא ראתה את כמויות היין שזרמו לישיבה בערב החג... 'אצלנו, עם כמות כזאת של יין, המסיבה היתה מסתיימת עם כמה הרוגים...'". (יחי ראובן)

סיפר הגה"צ רבי ראובן קלנשטיין זצ"ל, שפעם הגיע לאמריקה לטיפול רפואי והמתין שם זמן רב למציאת תורם להשתלה. אחרי כמה חודשים בסביבות חודש סבת ביקש לטוס חזרה ארצה כי בנו נהיה בר מצוה. אמרו לו העסקנים - "לא ולא אתה נשאר כאן". שאל: "מה יש?" אמרו לו: "כי כעת מגיעים ימי החגאות של הגויים". שאל: "מה לי ולחגאות של הגויים?" אמרו לו: "אינך מבין? כשאלה חוגגים כבר יהיו כליות, אל תדאג... בעת השמחה הם משתכרים והרוגים אחד את השני ואז כבר תהיינה כליות להשתלה..."

האם נשים וילדים מצווים בשתיית יין בפורים?

סמך בפירוש הגר"א על הכתוב: "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם", ימי הפורים - מצות משתה ושמחה, לא יעברו מתוך היהודים - הגדולים, וזכרם - קריאת המגילה, לא יסוף מזרעם - שאף הקטנים חייבים בה.

[ביאורים ומוספים 'דרשו', תרצה, 14]

לדעת הגר"ש אלישיב והגר"ש וואזנר אין לנשים ולילדים לשתות יין לשכרה בפורים, ולדעת הגר"פ שיינברג לא תשתנה אף כשיעור 'רביעית', אולם לדעת הגר"י קניבסקי עליהן לשתות מעט יין. וכן דעת הכף החיים בנוגע לאדם שהיין מזיק לבריאותו, שאינו מחויב במצות השתייה, אך ישתה מעט יין כדי לקיים את הנאמר במגילה: "ימי משתה ושמחה".
ובנוגע לילדים - דעת הגר"נ קרליץ שאין חובת 'חינוך' במצוה זו; ויש לכך

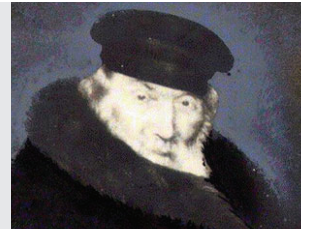
"זה כמה שנים אני עומד בשערי גן עדן, אך בגלל הדוחק הרב לא הצלחתי להיכנס. בשנה האחרונה סגרו את השער בדיוק כשהגיע תורי... החלטתי שלא אזוז משם עד קריאת המגילה בשנה הבאה"

הרב ברוך רובין שליט"א עורך עלון 'ליקוטים נפלאים' מגיש מעשה נפלא מתוך גליון פורים

השער בדיוק כשהגיע תורי להיכנס, והתיישבתי בדעתי שלא אזוז ממקומי עד שיקראו את המגילה בשנה הבאה.
(להמשך קריאה לחץ כאן)
ויהי לפתע בעמדי שם ומחכה שיגיע הזמן להיכנס, שמעתי שקוראים את המגילה בליל פסח, מיד התחלתי לדפוק על שערי גן עדן שיניחוני להיכנס שהרי קוראים את המגילה, יצא אלי שומר הפתח ואמר: הן אמת שקוראים כעת את המגילה אבל אין זה זמן קריאתה!
השבת לך, מאי נפקא מינה אם זמן קריאה הוא עכשיו או לא, הרי מכיון שקוראים את המגילה מחוייב אתה להכניסני. עוד אנו מתווכחים, יצא הקול מבית דין של מעלה לאמר: האמת היא כדברי השומר שקריאת המגילה אינה מועלת אלא בזמנה, אבל אם יפסוק האברך שקורא כעת את המגילה, שהנך יכולה להיכנס, אזי יפתחו לך השער ותכנסי! ועכשיו אני מתחננת אליך אנא! הצילני מרדת שחת!... ומיד פסק האברך לתת לה להיכנס, ותיקן את נשמתה כדי שתוכל לנוח בשלום ובשלווה בגן עדן. עד כאן סיפור המעשה!...
כשהיו זקני החסידים מספרים את הסיפור הנ"ל, היו רגילים לומר: כי רבינו בעל האמרי יוסף ז"ע היה דייקן גדול בסיפורי עובדות, ולא היה מדרכו לספר שום סיפור מבלי שיזכיר את שם בעל המעשה, או שיגיד בשם תלמידי הבעש"ט. ובסיפור זה, שסתם ולא פירש מי היה "האברך" הזה כנראה שכוונתו היה על עצמו, אך מפאת ענוותנותו לא הזכיר מי היה אותו אברך!...

סיפר הגה"צ רבי אהרון טויסיג שליט"א סיפור נורא, בו רואים את גודל מעלת הזמן של קריאת המגילה:
הרה"ק בעל ה'חקל יצחק' מספינקא ז"ע היה מספר בכל שנה אחר גמר עריכת הסדר בליל ב' של פסח, שאביו הרה"ק בעל ה'אמרי יוסף' ז"ע היה רגיל לספר אחר גמר עריכת הסדר בליל ב', מעשה שהיה עם אברך אחד שערך את הסדר בליל השני ואמר שיר השירים והאריך בסיפורי יציאת מצרים, ועדיין לא חטפתו שינה ולא רצה ללכת לישון - התיישב בדעתו שהיות שביום ב' דפסח הוא זמן של "סעודת אסתר" (אז ישבה אסתר ואחשוורוש למשתה היין, ואז התחננה לפניו שיבטל את הגזירה) לכן יקרא עכשיו את המגילה.
והנה כשסיים לקרות את המגילה, ראה שבאה אליו רוח וביקשה תיקון לנפשה. שאל אותה האברך, איזו שייכות יש לך אלי ומה רצונך ממני? התחילה הנפש לספר כי ישנן נשמות שהרבו לחטוא כ"כ בזה העולם, שאף אחרי שקיבלו את העונש שלהם בשמים, בכל זאת, אין ביכולתם להיכנס לגן עדן עד שתהיה להם זכות מיוחדת, אבל בכל שנה בשעת קריאת המגילה פותחים שערי גן עדן, ואז יכול כל אחד להיכנס.
חודשים רבים לפני זמן הקריאה עומדות אלפים ורבות נשמות בשער ומחכות לפתיחתו, ואולם מכיון שקריאת המגילה אינה אלא שעה שעתיים או שלוש, על כן מי שמספיק להיכנס קנה עולמו, ומי שנשאר בחוץ נאלץ לחכות עד שעת הקריאה של השנה הבאה. והנה, זה כמה שנים הנני עומד על שערי גן עדן ובגלל הדוחק הרב לא הצלחתי להיכנס, ובשנה האחרונה סגרו את

רבי ישראל אהרן הכניס אותי בשק ושם אותי במדף המטען ברכבת מעל המושבים. לחרדתו, עלו פקידי המס לרכבת... הסחורה המוברחת שמצאו, הייתי אני. זה היה מביך, להשתלף מהשק..."

הרב בן ציון יעקובוביץ עורך עלון 'אגעדאנק' מגיש יריעה מרתקת מתוך גליון פורים - סיפורו של הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על ההשתלשלות המופלאה שהביאה לחילוץ של גאב"ד טשעבין מגולת מרוסיה

"אחר הדברים האלה..."

שח הגר"י גלינסקי זצ"ל:

הגאון הקדוש החדושי הרי"ם זצ"ל סיפר, שיהודים ישבו ולמדו בבית המדרש, ולתפלת מנחה נכנס יהודי מהשוק, סוחר. נו, הלא אמרו (כתבות יז). שלעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות, צריכים להיות בני אדם מן הישוב, שאלוהו מה נשמע בעולם. שמח וסיפר את החדשות האחרונות: המלך השתגע. צוה להביא את ושתו כפי שצוה, ואמרה עליו מה שאמרה, והיין הבעיר כעסו והורה להרגה.

מיד גערו במספר: וכי ביקשנו לשמוע רכילות מן החצר, את מי זה מענין? מובן שכבר לא סיפר על בחירת המלכה החדשה ועל חשיפת מזימת גתן ותרש. אבל לבסוף, כשנעשה הנס על ידי מרדכי ואסתר, אזי התברר למפרע שהכל היה משולב ומתואם לישועת ישראל...

...כששוחררנו מסיביר הלכתי דרומה לאורך מסילת הרכבת. שבועים הלכתי, עד שהגעתי לקזחסטאן. מצאתי מקלט בבית רבי אייזיק רוט, יהודי יקר שהמשיך לשחוט ולמול במחלתו, היו שם עוד פליטים מפולין, שברחו מפני הגרמנים והגיעו לקזחסטאן. יסדתי במקום תלמוד תורה, ובית ספר לבנות. נאסרתי, ובליתי חצי שנה במאסר בתנאים קשים מנשוא.

השתחררתי, וחזרתי לבית השוחט. כבר הגיעו הידיעות מהשמדת היהודים בפולין, והבנתי שנשארת לבדי בעולם. החלטתי להקים משפחה. אמרתי לשוחט: אתה יודע אלו משפחות מקפידות כאן על כשרות וטהרה [גם מקוה כשרה ארגנו במחלתו, גם מנין לתפלה], תברר לי על בת ישראל כשרה שמוכנה לשאת בן תורה.

בשבת אכלו כמה אורחים על שולחנו של השוחט. למבוכתי, העלה את הנושא בשולחן השבת: "יעקב רוצה להקים בית בישראל, ויש כאן כמה הצעות..." (להמשך קריאה לחץ כאן)

- התערב אחד האורחים, רבי ישראל אהרן, שהגיע מאוזבקיסטאן, דרומית לקזחסטאן: "אל תיפגש כאן עם אף אחת! ביום ראשון תבוא אתי לטשקנט", בירת אוזבקיסטאן, "רצוני שתיפגש שם עם נערה אחת!"

"מה לו להזרים עד טשקנט", שאל המארח. "אספר לכם", ענה רבי ישראל אהרן. "אני שווה בטשקנט לרגל עסקי, ומתפלל במנין במחלתו, במרתפו של בית. יודעים אתם שהשלטונות מחלקים לחם, מאתיים גרם לנפש. הגענו למנין, ומצאתי שם נערה זרה. מה לנערה בבית הכנסת? הסכיתו ושמעו. היא עמדה בתור הארוך ללחם, וקיבלה את מנתה לפנות ערב. כיון שהיו רק דקות ספורות עד לשקיעת החמה הספיקה להגיע למקום המסתור של המנין, ואינה רשאית לטלטל את הלחם כי אין עירוב. ביקשה רשות להתפלל עמנו קבלת שבת וערבית ולקדש על הפת ולאוכלה, ואז תשוב לביתה! אם הצליחו לחנך ברוסיה הקומוניסטית כזו נערה, ראויה היא להנשא לבן תורה!"

הסכימו הכל לדבריו. אבל אנחנו ברוסיה, ונסיעה ממחוז למחוז טעונה אישור השלטונות. ובמיוחד אזרח זר, ששוחרר מסיביר ונכלא שוב באשמת פעילות נגד המשטר, מי יודע איזו מחתרת הוא מארגן עתה.

לרבי ישראל אהרן היה רשיון מסחר ואישור תנועה חפשית. הכניס אותי בשק ונשא אותי לרכבת. הכניס אותי למדף המטען, מעל המושבים. לחרדתו, עלו פקידי המס לרכבת, חיפשו סחורה אסורה. הסחורה המוברחת שמצאו, הייתי אני. זה היה מביך, להשתלף מהשק. למרבה השמחה, זה הסתים בכך שגורשתי לרציף. הוחלט לחפש דרכים שגורות יותר. רבי ישראל אהרן גילה שהסכרין, הנפוץ בקזחסטאן, אינו מצוי באוזבקיסטאן. הלוה לי כסף לרכוש שק סכרין,

והסדיר לי רשיון נסיעה למכירתו.

הגעתי לאוזבקיסטאן, נפגשתי בנערה בבית אביה, רבי חיים בנימין ברוד זצ"ל, איש מסירות הנפש. סבל חרפת רעב בגין סירובו לעבוד בשבת, כשנאלץ לעבור ממצוי'בוז' לאומן, הצהיר שבתו הבכורה גדולה מכפי גילה וכבר אינה בגיל חינוך חובה, ובנו צעיר מכפי גילו ועדיין אינו בגיל חינוך חובה. עברו שנתים והילד הגיע לגיל החינוך, עמד והבריחו לעיר חרקוב, מרחק חמש מאות קילומטרים, והפקידו ביד יהודים מקומיים, ובלבד שלא יתחנך לכפירה! את בתו הבאה, הנערה המדוברת, לא רשם כלל כשנולדה, כדי שלא תלמד בבוא היום בבתי הספר המטיפים לכפירה! בסערת מלחמת העולם הגיע לטשקנט, שם פגשתי בבתו והחלטנו להנשא.

עתה יש צורך באישור שהיה בעיר, ואני הגעתי למכור שק סכרין. אבל ברוסיה כמו ברוסיה, מישוהו גילה לי שיש פקידה אחת במשרד הפנים, שמנפיקה אישור שהיה תמורת כמה קופיקות.

התפללנו שם במחלתו, ויום אחד הופיעו במנין שלושה יהודים שסיפרו שהם מבוכארה, הרב מטשעבין שוהה שם בגלות, והשיגו עבורו אשרת כניסה לאיראן. השאה הפרסי התקשר אישית אל הרוזן סטאלין שיאפשר את הגירתו, ומשם ימשיך לארץ ישראל. הבעיה היא, שאת אישור היציאה עבורו ניתן להסדיר אך ורק במוסקבה, ולשם כך יש צורך באשרת מסע, ומי שיבקש אשרה כזו יאסר מיד: מה לו ולענין, מנין יודע הוא על פנית השאה הפרסי ואישור היציאה? אם קשרים לו בארצות חוץ, יאסר באשמת ריגול וחתרנות!

לאחר שהשתכנעתי שהם עצמם אינם סוכני הג.פ.א.ו. המבקשים להפליל את המתפללים, קיבלתי על עצמי את המשימה. פניתי לאותה פקידה, וספרתי שנשאתי לאשה נערה בלי מסמכים. אני מבקש אישור נסיעה למוסקבה, לבדוק במשרדי מרשם התושבים האם היא רשומה שם. כמה קופיקות, והענין סודר. בענין אשתי לא מצאו במוסקבה דבר, אבל הבאתי את אישור היציאה עבור הרב מטשעבין. בערב חג הפסח תש"ה, כבר היה הרב מטשעבין בארץ ישראל. וכשאני מסתכל לאחור, רואה אני בעליל איך הובילה ההשגחה העליונה שלב אחרי שלב את חילוץו של הרב מטשעבין מעמק הבכא. עשרים שנה לפני כן דאגו שחונתי לא ירשום את לידת בתו, והביאוהו לטשקנט, ואותי לקזחסטאן, ושתלו את רבי ישראל אהרן כסוחר המדלג בין טשקנט לקזחסטאן, ופגש בנערה בקבלת שבת, כי "במקרה" קיבלה מנתה לפנות ערב ואסור לטלטלה, ו"במקרה" התארח בליל השבת שלאחר מכן בבית השוחט, שהזכיר "במקרה" שאני חפץ להקים בית יהודי. והובאתי לטשקנט ונצרכתי לאשרת שהיה, ונודע לי מאותה פקידה. ושהייתי בבית הכנסת המחתרתי כשאותה משלחת הגיעה, ועלה בדעתי לנצל את העובדה שאין לרעייתי תעודת לידה להשיג אשרת מסע למוסקבה להסדיר את רישום אשתי, והשגתי את אשרת ההגירה לרב מטשעבין. וכבר אמרו בשם הבעל שם טוב, כי כל מה שהאדם עושה, לעצמו הוא עושה. למרות שלעצמי לא פעלתי מאומה במוסקבה, הנה לא ארכו הימים וכל פליטי פולניה הורשו לשוב לארצם, ומשם לעלות לארץ ישראל, אני הייתי פליט פולני. יליד העיר קריניק ותלמיד ביאליסטוק. אבל מה עם אשתי? עוד כמה קופיקות, והפקידה אישרה שהבאתי את המסמכים הנדרשים ממוסקבה, ונחלצנו יחדיו מרוסיה רודפת הדת.

ובכל שנה, כשמגיעים בקריאת המגילה ל"אחר הדברים האלה", נזכר אני בדרשת הגמרא שהקדוש ברוך הוא מקדים הרפואה למכה, ומכין בתחלה כל האמצעים להצלה, ונזכר בשרשרת המאורעות הזו! (מתוך 'והגדת').

מלווהו של הגר"ד פורבסקי זצ"ל הטה אוזן, והנה הוא שומע מפיו של ראש הישיבה משפט בלתי שגרתי בעליל: "השומע אתה? דער 'אלטער' איז גיווען היינט ביי מיר" – 'הזקן' היה אצלי היום...

השיב רבי דוד: "נאך צען מינוט שלאפן אין בעט" (עוד עשר דקות של מנוחה במיטה).
 חלף כבר במוחו של הבחור לשאול: 'נו, היה יותר טוב להשאר עוד עשר דקות במטה ביום גשום כזה כדי שראש הישיבה יוכל לצבור כוח למשך היום... הוכיחו רבי דוד בנועם ואמר לו: "חביבי, דע לך: הכל הולך אחר חמש דקות. כל המלחמה נמצאת שם, בחמש דקות האלה. לכן אסור לותר לזקן היצר הרע על חמש הדקות הללו."
 ואכן פעם התבטא למשגיח הגר"ד זינגרביץ זצ"ל: "הלילה לא יכולתי להזיז אצבע ולקום מהמטה, אבל ידעתי שאם לא אקום הלילה, גם מחר לא אקום, ולכן באתי".

(יתגבר כארץ)

איזהו גבור הכובש את יצרו (אבות ד א)

סיפר מלווהו הקבוע של מרן הגאון רבי דוד פורבסקי זצ"ל: יום אחד, בבוקר קר וגשום באתי לקחתו מביתו כבכל יום לפנות בוקר. לא עלה בדעתי שמא הדלת לא תפתח. הדלת נפתחה וראש הישיבה נצב עם התנוחה הקבועה והחל ללכת. הבחור הטה אוזן, חשב: הנה יתחיל ראש הישיבה כבכל בוקר לדבר בלימוד בעניני הסוגיא, דיבור שכולו המשכיות למה שעסק אתמול עם בן שיחו. והנה משהו לא צפוי מתרחש. האוזן שומעת דבר שונה מהרגיל, וראש הישיבה מתחיל לומר לבחור: "השומע אתה, דער 'אלטער' איז גיווען היינט ביי מיר" (הזקן היה אצלי היום). הבחור שתק והרהר לעצמו האם הוא שומע נכון מה שראש הישיבה אומר, ושאל בחשש – "לאיזה זקן מתכוון ראש הישיבה?". וראש הישיבה משיב: "דער מלך זקן וכסיל".
 הבחור העז ושאל: "ומה רצה המלך זקן וכסיל מראש הישיבה?"

פניני הפרשה

"רצוני לשאול אותך", אמר הגר"ה זקס לתלמיד, "לו הייתה נפתחת עכשיו דלת ההיכל והיינו רואים את מרנא רבנו תם נכנס פנימה, מה היית עושה?"

בית המדרש כבר ריק מאדם. לו הייתה נפתחת עתה דלת ההיכל, והיינו רואים את מרנא רבנו תם זי"ע נכנס בשערי ההיכל, ואתה עומד למול קושי ההבנה בדברותיו אלו, מה היית עושה?"
 השיב התלמיד: "הייתי מיד רץ לעברו כדי לשאול אותו ולבקש ממנו שיאיר לי את דבריו הקדושים בהבנת הסוגיה".
 נזעק רבי הלל ואמר: "טעות היא בידך! אני במקומך הייתי בורח כל עוד נשמתי בי מההיכל, מרוב קדושתו של רבנו תם, ולא הייתי מעז כלל להעלות על דל מחשבותיי בקשה שכזאת..."

(איש לרעהו מתוך מאמר לדמותו)

והיה כצאת משה את האהל יקומו כל העם (שמות לג ח)

באחד הימים ישב הגאון רבי הלל זקס זצ"ל בישיבתו כשהוא שקוע בעיונה של תורה. זה לו כבר שעות ארוכות שהוא יגע ומעמיק באחד התוספות הקשים. החברותא שלו נעדר באותו יום, והוא נותר לבדו להתעמק שעות על גבי שעות כדי להבין את עומק דברי התוספות.
 והנה נכנס אחד התלמידים להיכל והבחין ביגיעתו הרבה של רבי הלל. הוא ניגש לבדוק במה מתעמק ראש הישיבה, ורבי הלל שראה אותו עובר לפניו קרא לו ושאל אותו את השאלה הבאה:
 "כבר יושב אני שעות ארוכות להבין את דברי רבנו תם כאן ב'סוגיה דחרדל', ודבריו המוקשים עודם סתרי תורה בעבורי. ורצוני לשאול אותך: רואה אתה כי

הלוחמה הישנה גרסה שיש להלחם צעד אחר צעד - להתמודד במקום אחד עד כניעתו, ולאחר מכן לעבור למקום אחר. נפוליאון הנהיג דרך חדשה...

הטקטיקה הצבאית של נפוליאון | פנינים נבחרים על הדף היומי בבלי מתוך גליון 'מאורות הדף היומי'

לאורך זמן, עד שהוא נקנה ונרכש. יש להתחיל במקום אחד, להעמיד משמר, ולהמשיך הלאה.
היה אומר האדמו"ר מגור זצ"ל בעל ה"אמרי אמת": הלא מפורש כן בסוגייתנו: "גידועי עבודת כוכבים קודמין לכיבוש ארץ ישראל, כיבוש א"י קודם לביעור ע"ז. מגדעים, ממשיכים הלאה וכובשים, ורק אחר כך חוזרים אל העבודה הזרה ומבערים אותה באופן מוחלט..."

כיבוש ארץ ישראל קודם לביעור עבודת כוכבים - עבודה זרה דף מה נפוליאון - אמר רבי בונים מפשיסחא - שינה את שיטת הלחימה שהיתה נהוגה עד ימיו. הלוחמה הישנה גרסה, שיש להלחם צעד אחר צעד - להתמודד במקום אחד עד כניעתו, ולאחר מכן לעבור למקום אחר. נפוליאון הנהיג דרך חדשה: צרים על עיר, משאירים שם כח צבאי, ובינתיים עוברים להלחם גם במקום אחר.
מכאן, אמר, יש ללמוד כיצד לעבוד את ה'. אין לעמוד על דבר אחד בלבד

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

האם מותר לספר על אדם שהוא קפדן?

הצטרפון אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים:

ובאמת אם יודע המספר שאצל השומעים ירד ערכו כשישמעו שהוא 'קפדן', עולה מדברי החפץ חיים' לקמן שאסור, כשם שאסור לדבר על חסרון מעלותיו של השני, כגון שאינו חכם וכדו'.
וכן אם מדובר באדם הידוע בהנהגותיו הטובות, וכינויו כקפדן הוא גנאי גדול בעבורו, מבואר לקמן (שם ע' ו) שהדבר אסור. עוד יש שכתבו שכל דברי הח"ח כאן נאמרו רק בקפדנות לשם שמים, אבל בקפדנות בשאר עניינים ודאי שיש בזה גנאי - ראה כל זאת בהרחבה בביאורים ומוספים.
נידון נוסף בהקשר לכך מובא ב'ביאורים ומוספים': ראובן ששאל את שמעון אם מכיר גמ"ח שיכול להלוות לו כסף, ואמר לו שמעון שיש ללוי גמ"ח, רק שיהיה לדבר אתו בנחת כי הוא קפדן - יש שכתבו שלפי דברי הח"ח מותר הדבר, אם יודע שראובן לא יוסיף נופך משלו על הדברים, וכן לא יספר לאף אחד שהוא הזהירו, כדי שלא תצא מכך רכילות. ומציינים ב'ביאורים ומוספים' כי אפשר שהיה בזה הוא גם מפני שיש בכך תועלת לראובן, שידע איך לדבר עם בעל הגמ"ח, וכמו שהובא בשם הגר"ח קניבסקי שמותר לומר לפלוני שהולך לאסוף כסף לצדקה אצל העשירים, שעשיר מסויים הוא קמצן, מפני שעל ידי כך ידע איך לדבר אתו, והרי זה לתועלת.

בסעיף הראשון הנלמד היום - כלל ד' סעיף ט' - חוזר החפץ חיים' וכותב כי אסור לגנות את חברו על מידות מגונות שיש בו, וזאת בהתאם לכלל שהציב בסעיפים הקודמים, שמי יודע אם לא עשה תשובה, ואפילו אם הורגל במידות אלו ולא מצטער עליהן, אולי אינו יודע חומר האיסור, כפי שאנו רואים בעינינו שיש אפילו בעלי תורה שאינם רואים במדות אלו איסור גדול; אלא אדרבה יש להוכיחו ולהראות לו חומר האיסור.
ב'באר מים חיים' כותב החפץ חיים' כי לומר על אדם שהוא קפדן אינו נחשב גנאי, כי אינו מספר עליו אלא שאינו מעביר על מידותיו [ובתנאי שידוע שהיה אומרו גם בפניו, שאז יש את ההיתר של 'באפי מרא' - ביאורים ומוספים]. ולמעשה סיים, שכיון שלפעמים השומע יגיב בהוספת דברי גנות עליו, לכן שומר נפשו ירחק מזה.
ב'ביאורים ומוספים' מביאים מה שכתב ב'עלי באר' בביאור הדבר, ע"פ המבואר בחינוך (מצוה שלח) שלהעביר על מידותיו היא מידת חסידות, וא"כ מי שאינו עושה כן אינו בר מעלה, אבל אין זה גנאי, כי קשה הדבר עד מאד. [אמנם מציינים כי רוב בני אדם כששומעים על אדם שהוא קפדן, מפרשים זאת בלבם כגנות גמורה, ובאופן כזה ודאי שאסור לומר על השני שהוא קפדן].

המוסר היומי

העובר על איסור כדי למצוא חן בעיני אחרים - סופו להיות נבזה ונקלה

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

ומתעב נפשו בחלאת הזוהמה, והזוהמה ניכרת עליו, עד אשר ינקה ממנה בגיהנום, והזוהמה מאוסה כל כך, עד אשר נקראת בשם 'צואה', ונמצא שהעובר עבירה מביא גיעול ולכלוך על פני נפשו מחלאת העוון, ובכל עת ועת שעובר, מוסיף לכלוך וזוהמה עליה, עד שלעתיד, בהפרד נפשו מגופו, יהיה אור פניו תִּשָּׁךְ משחור, וזוהמתו ניכרת ונודפת למרחוק.
וחכמינו ז"ל הבטיחונו: כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות. ודבריהם בודאי נאמנים וקיימים, ואם כן, המפקיר דברי תורה בשביל לחשוב למצוא חן וכבוד על ידי זה, עליו לדעת בבירור כי לבסוף יסבב ה' שינחל בוז וקלון, ולהיפך- השומר ומכבד אזהרות התורה, יכובד מן הכל.

פעמים שאדם עובר על איסורי תורה, מפני שהיצר מפתהו שעל ידי זה ימצא חן בעיני הבריות, וכגון שמראהו יהיה יפה יותר. והדבר באמת בהפכו, שגם החן שימצא לפי דעתו, הוא רק אצל אנשים נערים וסכלים, אבל אצל אנשים חשובים אדרבה יתגנה בזה הרבה, ואם כי אין מגידים לו כפיהם, אבל נבזה הוא בלבם עבור זה.
ויותר מזה, נבחן בכור הנסיון, שאפילו מי שגברה תאוותו על שכלו, גם הוא מודה שמי ששכלו גבר על תאוותו הוא מכובד יותר ממנו, אלא שאומר שהוא אינו יכול להתגבר על תאוותו. ואף שכל אחד מהם רוצה שימצאו עוד בעלי עבירה כמוהו, ולא יהיה הוא בן יחיד בעוון זה, מכל מקום יודע האמת בנפשו שאין זו דרך ה'.
וגם צריך לדעת מה שכתוב בספרים, כי כל עוון ועוון שאדם עושה, משקץ

[תפארת אדם פרק ה, בשינויים קלים]

יצא רבינו לחנות יוקרה וביקש מוגהץ טוב. המוכר הציע מוגהץ במבצע: חמישים שקלים! אך רבנו סירב. "במבצעים מוכרים סחורה מסוג פשוט! הבא מוגהץ משוכלל, זה עבור חתן וכלה!"

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל על מידת רחבות הלב, ועל מידת הקמצנות לעומתה, שהיא מצד הטומאה

השתמט מתשובה. הבין רבינו שאינו מוטרד מרמב"ם מוקשה או סוגיה עמומה. כעבור שעה הושיט לו מעטפה תפוחה. פתחה ומצא בה סכום שהיה בידו כדי לחלצו מהמשרב הכספי אליו נקלע.

"איך הרב ידע?" שאל נפעם.
"שאלתיך לפשר עצבותך, ולא ענית. לא נותר לי אלא לשער, וירושלמי ערוך הוא (תרומות פ"ח ה"ד), רבי שמעון בן לקיש מצא את רבי יוחנן מוטרד. שאלו, וענהו: כל האיברים תלויים בלב, והלב תלוי בכיס... הבנתי, אפוא, שזו התרופה"... החל בוכה, ורבינו ניחמו: "חלפה עונת הדמעות, מעתה, עת לשחוק!"... סיפר תלמיד רבינו, הגאון רבי יצחק ברכה שליט"א: פעם, כשיצא רבינו משיעורו הקבוע ביום שישי, ניגש אברך. פניו זעקו דוחק ומחסור. שאל שאלה בהלכות ריבית. הבין רבינו שמרוב החובות שרבינו מצא רק הלוואה בריבית. רבינו פסק לו פסוק. משפנה השואל לדרכו, הוציא רבינו מארנקו סכום נכבד. שלח בידי. אמר: "הזדרז נא ומסור לו..."

"לא הספקתי לעיין!"
וסיפור דומה, סח הרב אליהו כהן שליט"א: פעם ניגשתי לשאול שאלה בהלכות שומרים, מסרו בידי סכום כסף לחלוקה ואבד. האם גבאי צדקה נדון כשומר חינוס או כשומר שחר. רבינו, כשומעו, בירר באיזה סכום מדובר. בתנועת ידו הראה שאין הדבר חלק, ואמר: "אעיין בזה!"
למחרת, ניגש ותחב בידי את מלוא הסכום, והפטיר: "מחילה, לא הספקתי לעיין!"
"הבחור צודק!"

שוב מעשה בתלמיד מהישיבה: מנהג קבוע היה בישיבת "פורת יוסף", פעם בשנה, עורכים היו הרבנים מבחן בכתב. וכעידוד, השניים הראשונים שהצליחו במבחן מכל שיעור, קיבלו סך עשרים וחמש לירות – סכום רב באותם ימים לבחור. התלמידים התחרו ביניהם. למדו ושינונו בהתמדה.
סיפר אחד התלמידים: שנה אחת השקעתי הרבה קודם המבחן, ואכן הצלחתי. זכיתי להיות מבין שני מצטייני השיעור. בטוח הייתי שאזכה בפרס ראשון. מועד חלוקת המילגות היה במסיבת חנוכה בישיבה. ראש הישיבה, הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, שלחני למגדניה הסמוכה לקנות עוגות ושתייה לכבוד המעמד. בלב פועם משמחה קניתי וערכתי את השולחנות. עם סיום הדרשות, בהגיע הרגע המיוחל, הוכיתי בהלם. אחד מחברי קיבל את הפרס במקומי. פשוט, דילגו עלי! אין לתאר את רגשות האכזבה. עם אצבע מאשימה על מגיד השיעור, החלטתי לפרוש מהישיבה!

כעבור כמה ימים של העדרות וחיפש עבודה, נודע הדבר למגיד השיעור. בירר וחקר ולא מצא. יום אחד פגשני משוטט ברחוב במרכז העיר. שאל לשלומי, ולא ענית. הפציר, ושטחתי כל שבלבי. כמה שניסה לפייס, לא הצליח. לבסוף אמר: "טוב, בא נלך יחד לחכם בן ציון!" הסכמתי. כשומעו, אמר מיד: "הבחור צודק!" ובתוך כדי דיבור, פתח ארנקו ושילף שטר של מאה לירות, קיפל ותחב בידי, כשהוא מנחם ומעודד! היחס, ההבנה, נדיבות הלב, השיבוני לספסלי בית המדרש! אמרתי בליבי: "כזו אמת, איני עוזב את הישיבה!"
"אין ספק", הפטיר אותו תלמיד: "כל התורה שזיכני הקב"ה ללמוד באותה תקופה ובכל החיים, הכל נזקף לזכות רבינו!"

(מתוך 'רבינו האור לציור')

אתו רות אלקים בהקמה ובהבונה (שמות לא, ג)
קרע את השטר לגזרים

ותרן בממונו היה רבינו. סיפר אדם שקנה את דירתו של רבינו, שבכל הזדמנות בנושא הסדרי תשלום הדירה, היה רבינו מוריד מהמחיר שנקבע מראש. נודע הדבר לאחד מבני הישיבה וגער בו, חשד שהוא זה שמבקש בכל פעם הורדה!... פעם נצרך רבינו לסכום כסף גדול. אמר לנאמן ביתו: "בשעתו הלוויתי לפלוני סכום זה, וזמן הפירעון עבר זה מכבר. קח אתך את הפתק שמסר לי, ותשאל אותו האם יוכל לפרוע את החוב?" הלך וחזר, והושיט לרבינו את הפתק: "הוא הודה בחוב והתנצל. אמר שמצבו קשה ואין באפשרותו לפרוע". רבינו נטל את הפתק, ובמקום לענות: "שיפרע כשיוכל", קרע את הפתק לגזרים... "אתה לוקח מכאן מונית עד הבית!"

"הקמצנות היא מצד הטומאה", פסק רבינו. הקדושה, מעניקה עד בלי די. מידת הנדיבות של רבינו היתה הפלא ופלא. אחד מתלמידיו הלך רגלי מקצה העיר להקביל פני רבינו בחג. הגיע כמה דקות לפני השקיעה. שמח בו רבינו ואמר: "קיימת כפשוטו מצות הקבלת פני הרב ברגל. ראשית, הלכת רגלי מרחק רב. ושנית, ברגל פירושו על רגל אחת, ביקור קצר ולעניין"...

לאחר תפילת ערבית ביקש רבינו מהרבנית שטר כסף, דמי מונית לביתו. פי כמה מדמי נסיעה באוטובוס. התלמיד נבוך: "ברוך השם, איני זקוק לצדקה" טען, אך רבינו נחוש היה בדעתו: "אתה לוקח מכאן מונית עד הבית!"
וסיפור דומה מתקופת חוליו של רבינו. כשנבצר ממנו למסור את שיעורו הקבוע ביום שבת אחר הצהרים, הגיע תלמיד עם בני משפחתו לבקרו. הלך רגלי ממרכז העיר עד רחוב סורוצקין – משכנו של רבינו – על דעת לחזור כך אחר תפילת ערבית. במוצאי שבת, נתברך בשבוע טוב, ופנה לירד במדרגות. בנו בן התשע ירד בזריזות עד המדרכה ליד הבניין, ולהפתעתו שמע את קולו של רבינו: "חכו, רגע אחד!" הביט למעלה ורבינו מהמרפסת אותה בידו שימתין. עברה דקה, ואחד מבני משפחת רבינו הופיע ובידו שטר כסף למונית חזור. דמי נסיעות לקבצן

על מה עוד חשב. באחד הימים התעניין רבינו מה מחיר הנסיעה באוטובוס. ענו, ושאלו מדוע שאל. ענה: "שוחחתי עם עני פלוני, וענה שמגיע לכאן באוטובוס מהקצה השני של העיר, לקבץ נדבות. כיון שכך, מעתה אתן לו לא פחות מהוצאות נסיעותיו!"...
הבא מוגהץ יוקרתי

כשהיה בדעתו להשתתף בחתונת מקורביו, לא הסתפק בעצם נוכחותו בשמחה, נהג ליתן מתנה בעין יפה. פעם הוזמן לשמחת נישואין בבית הגאון רבי אליהו שרים זצ"ל, ראש ישיבת "תורה והוראה" בתל אביב. החתונה התקיימה ביום חמישי, ובעלי השמחה הפצירו ברבינו שיאות להישאר לשבת חתן, ונאות. במוצאי שבת, פנה לרבנית ושאל: "ביררת מה חסר לזוג?" והשיבה בצהלה: "מגהץ!"
ביום ראשון, יצא רבינו לחנות יוקרה, וביקש מוגהץ טוב. עובד המקום הציע במבצע: חמישים שקלים! ורבינו סירב. אמר: "למבצעים מורידים סחורה מסוג פשוט! הבא מוגהץ משוכלל, זה עבור חתן וכלה!" עלה לסולם והוריד מוגהץ קיטור יוקרתי. שילם במיטב, והרבנית הגישה לכלה. כעבור שעה, קרא רבינו לחתן והתעניין: "נו, הכלה שמחה?"...
הלב תלוי בכיס...

פעם ראה אחד ממקורביו וענה מקדירה את פניו. שאלו לסיבת דאגתו, והלה